

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directie Wetgeving en Juridische Zaken
t.a.v. mevrouw mr. E.D.G. Kiersch
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Den Haag, 20 september 2019

dossiernummer: 107462
uw kenmerk: 2662057
telefoonnummer: +31 (0)70 335 35 65
e-mail: e.vandenbosch@advocatenorde.nl

Betreft: conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met de introductie van een strafverzwaring voor beledigende uitingen die fysiek gevaar voor een ander opleveren

Geachte mevrouw Kiersch,

Bij brief van 26 juli 2019 heeft uw ministerie de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) ter consultatie voorgelegd het conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met de introductie van een strafverzwaring voor beledigende uitingen die fysiek gevaar voor een ander opleveren. De NOvA voldoet graag aan uw verzoek en heeft zijn adviescommissie strafrecht gevraagd te adviseren.

Bijgaand stuur ik u het advies van de adviescommissie. De algemene raad sluit zich aan bij de overwegingen van de adviescommissie en verzoekt u deze bij de verdere uitwerking te betrekken.

Met de meeste hoogachting,
namens de algemene raad,

mw. mr. R.G. van den Berg
algemeen secretaris

bijlage: advies van de adviescommissie strafrecht

Bezoekadres
Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35
Fax 070 - 335 35 31

Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag

www.advocatenorde.nl

ADVIES

Van:	adviescommissie strafrecht
Datum:	20 september 2019
Betreft:	conceptwetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met de introductie van een strafverzwaring voor beledigende uitingen die fysiek gevaar voor een ander opleveren

SAMENVATTING

- De adviescommissie strafrecht (ACS) acht het niet zonder meer logisch om het gestelde doel van het wetsvoorstel te bereiken door toevoeging van een stafverzwaringsgrond aan de beledigingstitel in het Wetboek van Strafrecht. In het verlengde hiervan vraagt de ACS zich ook af hoe vaak in de praktijk sprake is of zal zijn van beledigende uitlatingen (gronddelict) die door anderen worden opgevat als een aansporing tot geweld (strafverzwaringsgrond).
- De ACS vraagt zich voorts af hoe de opmerking, dat het opzet van de dader zich niet hoeft uit te strekken over het te duchten zijn van levensgevaar of zwaar lichamelijk letsel, zich verhoudt tot de rechtspraak van de Hoge Raad over opzet en de strafverzwaringsgrond van art. 267 Sr (belediging van personen met een bepaalde hoedanigheid). De ACS adviseert hier nader op in te gaan in de MvT.
- De ACS vraagt zich af hoe cumulatie van de strafverzwaringsgronden van art. 267 en art. 271a (nieuw) feitelijk in zijn werk zou gaan. De ACS adviseert hier nader op in te gaan in de MvT.
- De ACS meent dat het met het wetsvoorstel beoogde doel ook kan worden bereikt binnen de huidige wetgeving.
- Alles afwegende ziet de ACS onvoldoende noodzaak voor het wetsvoorstel.

CONSULTATIEREACTIE

1. Het concept wetsvoorstel voorziet in een zwaardere straf voor beledigingsdelicten daar waar de beledigende uiting fysiek gevaar voor een ander kan opleveren. Hiertoe wordt een nieuwe strafverzwaringsgrond toegevoegd (art. 271a Sr) aan Titel XVI van het Wetboek van Strafrecht ('belediging'). Aanleiding voor het wetsvoorstel zijn enkele uitspraken van een imam over de burgemeester van Rotterdam.
2. De ACS heeft in reactie op het wetsvoorstel de volgende opmerkingen.
3. Het wetsvoorstel heeft – in de kern bezien – tot doel het zwaarder bestraffen van beledigende mededelingen die anderen kunnen aansporen tot geweld, *zonder* dat het opzet van de dader hier noodzakelijkerwijs op gericht was. De gedachte is om dit doel te bereiken door een strafverzwaringsgrond toe te voegen aan de beledigingsdelicten in Titel XVI. De ACS komt dit niet zonder meer logisch voor. De beledigingsdelicten in Titel XVI hebben immers ten doel de eer en goede naam van de beledigde te beschermen; niet de lichamelijke integriteit van de beledigde persoon of de openbare orde. Voor de bescherming van deze rechtsgoederen zijn andere delicten in het leven geroepen (denk aan bijv. opruiing ex art. 131 Sr en bedreiging ex art. 285 Sr).

4. In het verlengde van het voorgaande vraagt de ACS zich af hoe vaak in de praktijk sprake is of zal zijn van beledigende uitlatingen (gronddelict) die door anderen worden opgevat als een aansporing tot geweld (strafverzwaringsgrond). De in de concept Memorie van Toelichting (MvT) gegeven voorbeelden overtuigen niet. Voor wat betreft het eerwraakvoorbeeld (p. 2) geldt dat het maar zeer de vraag is of de onderliggende beschuldiging ("*aantasten van de eer van de familie*") als beledigingsdelict kwalificeert. Datzelfde geldt voor het voorbeeld van de rivaliserende bendes (p. 2). De ACS betwijfelt of het (onterecht) afficheren van een bepaald lid van de ene groep door de andere groep als een "*verklikker bij de politie*" als beledigingsdelict kan worden gekwalificeerd.
5. In dit verband kan niet onvermeld blijven dat blijkens de concept MvT de aanleiding voor het wetsvoorstel wordt gevormd door enkele uitspraken van een imam over de burgemeester van Rotterdam (zie p. 1). Van deze uitspraken heeft het Openbaar Ministerie echter geoordeeld dat ze niet als beledigend kunnen worden gekwalificeerd (vgl. de in de concept MvT aangehaalde brief van 28 mei 2018; Kamerstukken II 2017/2018, p. 9).

Kortom: in de casus die ten grondslag ligt aan het wetsvoorstel zou de voorgestelde strafverzwaringsgrond geen enkel verschil hebben gemaakt.

6. De tweede opmerking die de ACS wil maken ziet op de opmerkingen in de concept MvT dat – kort gezegd – het opzet van de betrokkene zich niet hoeft uit te strekken over het te duchten zijn van levensgevaar of zwaar lichamelijk letsel (er zou sprake zijn van een zogenoemd 'geobjectiveerd gevolg'). Op zichzelf is deze gedachtegang te volgen voor de ACS. Zij vraagt in dit verband echter wel de aandacht voor de rechtspraak van de Hoge Raad over de strafverzwaringsgrond ex art. 267 Sr die ook van toepassing kan zijn bij belediging. Uit bijv. ECLI:NL:HR:2014:3114 volgt dat het (voorwaardelijk) opzet van de verdachte zich ook dient uit te strekken tot de hoedanigheid van – in dat geval – politieagent (vgl. ook aant. 6 bij art. 267 in Tekst & Commentaar Strafrecht: "*De strafverzwaringsgronden zijn alleen van toepassing wanneer de dader (voorwaardelijk) opzet heeft op de belediging van de in art. 267 genoemde hoedanigheden*"). De ACS adviseert in de MvT nadere aandacht te besteden aan dit (ogenschijnlijke) verschil in benadering tussen beide strafverzwaringsgronden.
7. Daarbij acht de ACS het problematisch de verantwoordelijkheid voor het gedrag van anderen op een dergelijke wijze te leggen bij de spreker, waarbij immers voor de spreker moeilijk vast te stellen zal zijn hoe heftig zijn beledigende opmerkingen zullen worden opgevat. Recente voorbeelden van extreemrechts terrorisme laten zien dat daders soms verwijzen naar (potentieel beledigende) opmerkingen van politici als legitimering van hun daad; het voorstel lijkt uit te nodigen tot aangifte tegen die politici na dergelijke daden. Dat is enerzijds een disproportionele belasting van het systeem en anderzijds een onaanvaardbare inbreuk op de vrijheid van meningsuiting en verlegging van verantwoordelijkheid.
8. Ten derde heeft de ACS een vraag over de opmerking in de concept MvT (p. 3) dat indien de strafverzwaringsgronden van art. 267 Sr en het voorgestelde art. 271a Sr (nieuw) zich beide voordoen, deze "*los van elkaar bij de straffoemeting kunnen worden betrokken*". De ACS vraagt zich af hoe dit concreet in zijn werk zou gaan. Moet de basisstraf twee keer met een derde worden verhoogd? (bijv. voor smaad ex art. 261 Sr 6 mnd + 2 mnd + 2 mnd = 10 mnd) Of wordt eerst de basisstraf met een derde verhoogd en daarna dat geheel nog eens met een derde? (in het vorige voorbeeld: 6 mnd + 2 mnd + 2,6 mnd = 10,6 mnd). De ACS neemt aan dat eerste maar adviseert dit, zekerheidshalve, te verduidelijken in de MvT.

9. Tot slot merkt de ACS op dat in de praktijk voor beledigingsdelicten zelden gevangenisstraffen worden opgelegd (laat staan de maximum gevangenisstraf). De LOVS oriëntatiepunten voor een eenvoudige belediging is een geldboete van EUR 150,- (waar een maximale geldboete mogelijk is van EUR 8.300,-). Een rechter heeft altijd de mogelijkheid van deze oriëntatiepunten af te wijken wanneer de omstandigheden hierom vragen, waarbij de (mogelijke) gevolgen van de daad een belangrijke factor is. Dit betekent dat binnen het huidige strafmaximum de rechter de ruimte heeft om de boete van EUR 150,- die de LOVS oriëntatiepunten tot uitgangspunt neemt, meer dan 55 (!) keer te verhogen indien de omstandigheden van het geval daar aanleiding toe geven. Niet valt in te zien waarom bij de straftoemeting niet ook de omstandigheid zou kunnen worden betrokken dat de beledigende uitlatingen waarvoor een veroordeling is gevolgd, voor anderen aanleiding zijn geweest om geweld te gebruiken. Anders gezegd: het met het wetsvoorstel beoogde doel kan ook worden bereikt binnen de huidige wetgeving.

Conclusie en advies:

10. Alles afwegende ziet de ACS onvoldoende noodzaak voor het wetsvoorstel en wordt geadviseerd dit in te trekken. In ieder geval wordt geadviseerd de noodzaak voor het wetsvoorstel nader te onderbouwen in de MvT. Voorts wordt geadviseerd in de MvT aandacht te besteden aan de in dit advies opgeworpen vragen.